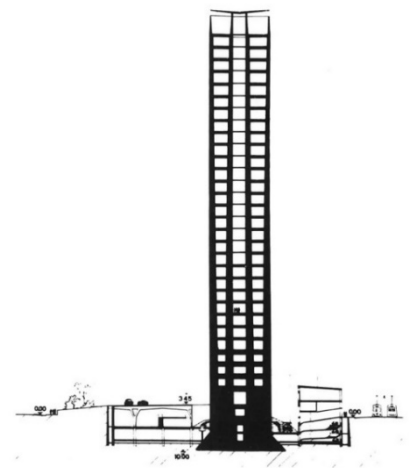




60è aniversari de la torre **PIRELLI**

Ara que ens ha donat per fer edificis en alçada a l'ombra dels 80 m de la torre de **Caldea** és un bon moment per recordar el 60è aniversari d'un dels símbols de la cultura europea contemporània: la torre **Pirelli de Milà**, coneguda popularment com el **Pirellone**. L'extens programa commemoratiu es va aturar fa un any per culpa de l'esclat de la pandèmia i no s'ha reprès fins fa poc, talment com si l'efemèride es complís enguany. Si com diu **Alessandro Colombo** *"en una arquitectura és possible llegir la història de la mateixa arquitectura, de l'enginyeria, de la tecnologia, però també, i sobretot, de la mateixa societat, de la política, de l'economia, dels costums, de la cultura, en una paraula del pas del temps"*¹ pocs edificis ho exemplifiquen tant com el gratacel milanès. Després del desastre de la II Guerra Mundial Milà volia esdevenir una de les capitals econòmiques i culturals del continent, volia representar el futur, la modernitat, l'empenta i la internacionalització d'Itàlia de la mà d'emprenedors com els **Agnelli, Pirelli, Zanussi, Mattei, Moratti, Barilla...** Per **Piero Bassetti** *"la tria del Gratacel era la tria d'una construcció global, feta en una ciutat que tenia una dimensió urbanística no centrada en l'altura sinó, més aviat, sobre l'espai"* i segons el fotoperiodista **Uliano Lucas**: *el Gratacel és Gio Ponti, el Gratacel és la Pirelli, el Gratacel era el miracle econòmic, el Gratacel era Milà*².

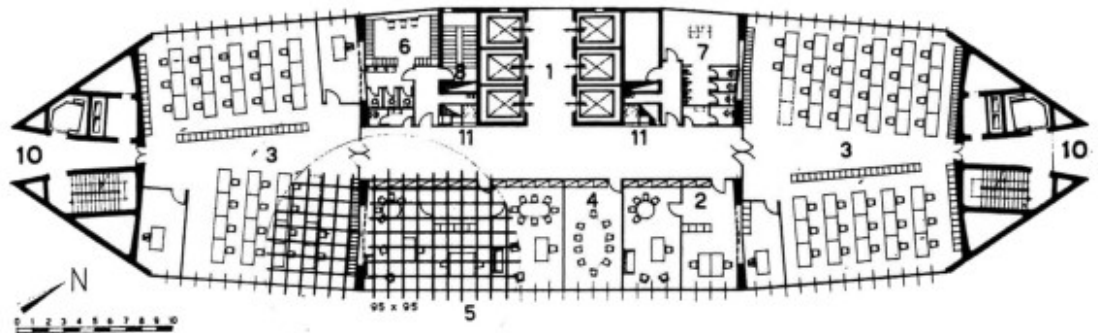


¹ A. Colombo, "Un progetto per raccontare l'innovazione tecnica e sociale", *Storia del Grattaciolo, I 60 anni del Pirellone tra cultura industriale e attività istituzionali di Regione Lombardia*.

² U. Lucas, "Lombardia Smart land per un futuro sostenibile", *Storia del Grattaciolo, I 60 anni del Pirellone tra cultura industriale e attività istituzionali di Regione Lombardia*.



60è aniversari de la torre **PIRELLI**



Fotografies i plànols sobre arquitecturas.wordpress.com

Calia refer el país i repensant-lo sense perjudicis i sense límits. Així, per primera vegada, es va gosar superar els 108,5 m del Duomo de Milà amb la **Madonnina** al capdamunt. Ni la **torre Branca** (1933), de **Giò Ponti**, ni la **torre Velasca** (1957), de l'**estudi BBPR**, van anar més enllà d'aquesta altura. De fet, entre 1958 i 1966 el *Pirellone* va ser l'edifici més alt de tota la Unió Europea demostrant la voluntat milanesa de transcendir les mateixes fronteres. Ara bé, sense perdre les arrels, ja que com a desgreuge es va situar una reproducció de la **Madonnina** a menor escala i banyada en or per rematar els 127 m de la torre (acció que es repeteix cada cop que un nou edifici supera en alçada l'anterior). Els autors del projecte van ser els reconeguts estudis d'arquitectura **Ponti-Fornaroli-Rosselli** i **Valtolina-Dell'Orto** amb els enginyers **Pier Luigi Nervi** i **Arturo Danusso**. Idearen una original planta en forma de fus hexagonal (70,4 m de llarg per 18,5 m de profunditat) que conforma un prisma facetat definit per una clara estructura que s'expressava a l'exterior: dos nuclis rígids a cada extrem (que contenen nuclis de comunicació) i un parell de murs perpendiculars a les façanes que proporcionen amplis espais tancats amb mur cortina. Les distribucions s'organitzaven amb envans mòbils disposats segons les necessitats de cada moment. El resultat va ser un monòlit de gran bellesa que el 2010 va entrar en el catàleg de béns protegits per la llei en la categoria de monuments.



60è aniversari de la torre **PIRELLI**

El 1954 començava la demolició de la històrica fàbrica **della Brusada**, al costat de l'estació central de Milà i, el 12 de juliol de 1956, **Alberto i Piero Pirelli** presidien la benedicció del primer cubilot de formigó. Quatre anys després, el 4 d'abril, s'inaugurava el gratacel, que ràpidament farà de decorat d'algunes de les millors pel·lícules del neorealisme italià com: **Rocco i els seus germans** (1960) de **Luchino Visconti** o **La nit** (1961) de **Michelangelo Antonioni**.



Dibuixos del Pirellone des de les dues cantonades. E. Dilmé, 2015.

A la dècada dels seixanta el món reconeixia l'empenta transalpina. Roma albergava els Jocs Olímpics, **Federico Fellini** guanyava l'Òscar amb **la Dolce Vita** i **Giulio Natta** era guardonat amb el Nobel de química pels estudis sobre els polímers desenvolupats, en part, en els laboratoris de la **Pirelli**.



60è aniversari de la torre **PIRELLI**

La família **Pirelli** va apostar ben aviat pel disseny i la publicitat que veia com a part fonamental de la cultura de masses. La revista **Pirelli** ja feia anys que s'editava, igual que el cèlebre calendari anual. La construcció del gratacel va accentuar aquesta aposta amb la inclusió d'un auditori i un centre cultural on es van succeir exposicions, concerts, obres de teatre, conferències... Per la seva banda la **Rivista Pirelli** dirigida per **Arrigo Castellani** cercarà als més destacats fotògrafs, il·lustradors i escriptors, primer del país i després de la resta del món. Va arribar a tenir en nòmina a gent com: **Umberto Eco, Italo Calvino, Dino Buzzati o Karl Lagerfeld, Ricard Avedon, Terry Richardson, Helmut Newton, Annie Leibovitz...**

El **Pirellone** inspirarà a un dels tòtems del Moviment Modern, **Walter Gropius**, el **PanAm** (ara torre MetLife) de Nova York (1963) però sense la força i l'elegància de l'edifici italià. Uns altres deixebles seran **Francesc Mitjans i Santiago Balcells** amb la torre del **Banc Atlàntico** (ara Banc Sabadell) de Barcelona (1969).



Fotografies del MetLife, app.emaze.com, i del Banc Sabadell, es.wikipedia.com



60è aniversari de la torre **PIRELLI**

L'any 1970, Itàlia va crear les Regions com a ens intermedis entre l'Estat i els Ajuntaments. El 1978 la torre **Pirelli** es ven a la **Regione Lombardia** que s'instal·larà el 1980. Des d'aleshores serà habitual sentir, sobre les decisions de l'administració regional, la frase: *Il Pirellone dice...*



El 2002 una avioneta s'estavellà a l'alçada de la planta vint-i-sis de la torre fent pensar, en un primer moment, que es tractava d'un nou atemptat terrorista com el de les torres bessones de Nova York. Finalment es va tractar d'un tràgic accident que va portar a una profunda restauració de l'edifici. Perquè certament, es va tractar d'una autèntica restauració i no pas d'una rehabilitació,³ com és habitual en l'arquitectura contemporània, només cal pensar en la recent actuació en l'edifici de la Companyia d'Assegurances Andorranes d'**Enrique Delso Calavia** (tampoc ens pot estranyar, ja que a hores d'ara encara cap administració s'ha adonat de la seva vàlua arquitectònica). En el **Pirellone** no es van canviar els acabats per no alterar la seva imatge. No es va substituir la perfileria contínua de la façana procedint a un procés acurat de millora dels punts d'unió i dels segellats. La intervenció a càrrec de **Renato Sarno**

³ G. Carbonara, A. Pergoli Campanelli, Il restauro del nuovo, in "Recupero e Conservazione", IX, n. 52, juliol-agost, 2003.



60è aniversari de la torre **PIRELLI**

Group i Cornovi e Multari Associati va ser premiat amb la Medalla d'or de l'arquitectura italiana de 2006. **Arata Isozaki**, president del jurat i rendit admirador del **Pirellone**, tot i que feia poc que havia inaugurat un gratacel a Milà, va dir⁴:

Una menció especial cal fer a la restauració perfectament executada al Gratacel Pirelli, després dels danys produïts per l'accident aeri que sembla una paròdia de l'11 de setembre de 2001. Després de mig segle ha retornat a la condició original. Al parer meu el Gratacel Pirelli, amb la seva idea i el seu disseny, posseeix encara una qualitat arquitectònica superior respecte a totes les obres avui presentades. És una obra històrica i al mateix temps encara del tot contemporània. Per mi ha estat un plaer que aquest edifici fos en la llista. Ni tan sols cal confrontar-lo amb els altres. Està encara al capdamunt de l'arquitectura contemporània italiana.

Per molts anys, **Pirellone!**

Escrit a Escàs, el 31 de març de l'any 2021

⁴ *Medaglia d'oro all'architettura italiana: 2006*, catàleg de l'exposició a cura de F. Irace, Pio Baldi, Triennale de Milano, Milà, 2006.